

connexions

Estat del benestar i precariat

vista prèvia >

Podem parlar d'estat del benestar quan una part creixent de la ciutadania es veu privada de la protecció que per definició ha de garantir? Difícilment. Per això és imprescindible impulsar les reformes necessàries per tal d'incorporar els *outsiders* que amb la crisi han vist com se'ls expulsava del sistema.

Lídia Farré

Professora del departament de Política Econòmica i Estructura Econòmica Mundial de la UB i investigadora de l'Institut d'Anàlisi Econòmica del CSIC

lidia.farre@ub.edu

Aquest article proposa tres reformes relacionades amb el mercat de treball i el sistema educatiu adreçades a millorar les oportunitats del precariat i les seves famílies. En primer lloc, la implantació del contracte únic per posar fi a la dualitat al mercat de treball. En segon lloc, una millor assignació dels recursos educatius per afavorir la situació dels infants amb més desavantatges. Per últim, un enfortiment del sistema de formació professional que permeti ajustar l'oferta de treball a les necessitats creixents de la demanda de mercat.

Cal destacar que aquest no és un llistat exhaustiu de reformes que caldria fer, sinó només tres proposades sense ànim d'exhaustivitat.

Quins són els problemes del precariat?

El precariat el constitueix un grup heterogeni de persones caracteritzades per una fràgil relació amb el mercat laboral. En la seva gran majoria són joves —d'entre 20 i 35 anys—, majors de 50 anys amb poca formació, dones i immigrants. Els més afortunats tenen contractes temporals de curta durada i com-

binen llargs períodes a l'atur amb feines mal remunerades i de poca qualitat. D'altres no aconsegueixen trobar feina durant un període de temps prolongat i són els anomenats aturats de llarga durada —més d'un any buscant feina. El gràfic 1 mostra com l'atur de llarga durada és un fenomen persistent i creixent en el temps. També hi ha un gruix important del precariat que, desanimat i cansat, opta per la inactivitat. És a dir, deixa de buscar feina i viu de les prestacions socials, l'ajuda rebuda de familiars o la caritat —gràfic 2.

La crisi econòmica i financera que va esclatar el 2008 ha fet augmentar de manera dramàtica el número de persones que es troben en una situació econòmica precària. L'enfonsament del mercat immobiliari va suposar la destrucció massiva de llocs de treball, en particular en el sector de la construcció i el sector serveis. Aquests llocs els ocupaven treballadors poc qualificats pels qui trobar una nova feina en un sector diferent resulta molt difícil, sinó impossible, en el context d'una economia estancada i amb creixement negatiu. Una part d'aquests treballadors eren

immigrants que van optar per retornar al seu país d'origen o provar sort en un altre estat de la UE. La resta fa temps que intenta sobreviure amb el subsidi d'atur i quan s'esgota, passa a dependre d'altres ajudes socials com la renda mínima d'inserció —el PIRMI—, de familiars o de la caritat.

Les escasses oportunitats laborals d'aquest col·lectiu l'aboquen a l'exclusió social, amb uns ingressos per sota del llindar de la pobresa. A més a més, aquesta manca d'oportunitats que persisteix en el temps afecta les expectatives dels aturats amb greus conseqüències no només per la seva situació laboral i financera sinó també per la seva salut. Un estudi recent demostra que la destrucció massiva de llocs de treball en el sector de la construcció de resultes de la greu crisi econòmica que pateix l'Estat espanyol té un important efecte negatiu sobre la salut mental dels aturats, en particular, sobre la dels aturats de llarga durada que tenen una probabilitat un 30% més elevada de patir depressió o ansietat crònica.¹

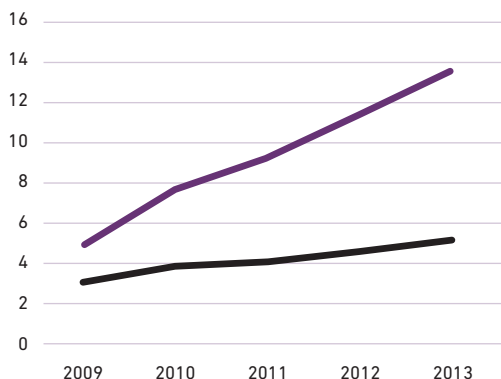
¹ FARRÉ, FASANI i MULLER, *Feeling Useless: The effect of unemployment on mental health during the Great Recession*.

El precariat el constitueix un grup heterogeni de persones caracteritzades per una fràgil relació amb el mercat laboral

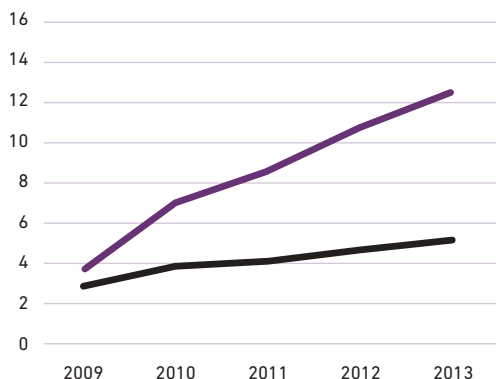
Gràfic 1

Taxa d'atur de llarga durada (%)

Dones. Població activa

Homes. Població activa

— Estat espanyol
— UE-28

Font: INE, diversos anys

Per la resta de la societat, el precariat també té conseqüències negatives. En primer lloc, l'increment de treballadors en situació precària pot fer augmentar la desigualtat de renda. Diversos estudis demostren que la desigualtat afecta negativament el benestar i la felicitat de la ciutadania.² A més a més, en societats on hi ha més desigualtat també hi ha més crim i més delinqüència, i això també

redueix la satisfacció dels ciutadans.³ Per últim, el deteriorament de la salut i dels coneixements tècnics o específics derivats de l'atur de llarga durada pot tenir elevats costos per al sistema sanitari i el creixement econòmic del país.⁴

Tot i que el fenomen de la precarietat és conseqüència directa de la crisi econòmica actual i afecta un percentatge important de la població activa, la problemàtica pot traslladar-se a les generacions futures. La mobilitat *socioeconòmica* entre generacions en molts països europeus, en particular en els del sud, és baixa.⁵ Per tant, la manca d'oportunitats professionals de les

2 FERRER-I-CARBONELL i RAMOS, «Inequality and Happiness».

3 NAMORADO, LÓPEZ-CALVA, RODRÍGUEZ-CASTELÁN i WINKLER, *Income Inequality and Violent Crime: Evidence from Mexico's Drug War*.

4 BLOOM, CANNING i SEVILLA, «The Effect of Health on Economic Growth: A Production Function Approach».

5 OCDE, «A family affair: intergenerational social mobility across OECD countries».

Són joves, majors de 50 anys amb poca formació, dones i immigrants. Els més afortunats combinen llargs períodes a l'atur amb feines mal remunerades i de poca qualitat

generacions que avui estan en edat de treballar pot transmetre's als seus fills.

A continuació s'analitza amb detall tres polítiques que podrien millorar la situació del precariat i les oportunitats per als seus fills. En primer lloc, la implantació del contracte únic per garantir feines estables i de qualitat. En segon, les inversions en educació per augmentar la igualtat d'oportunitats entre els infants. Per últim, l'enfortiment de l'educació de grau mitjà per formar tècnics i professionals de nivell.

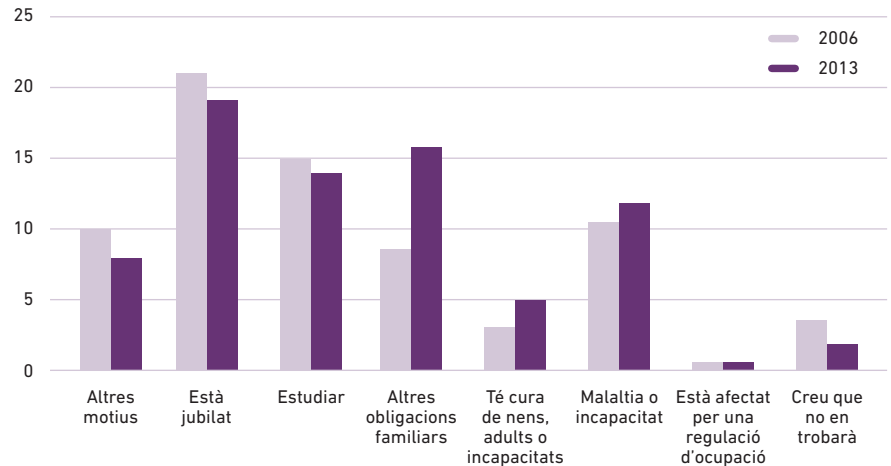
La reforma laboral: el contracte únic per posar fi a un mercat de treball dual

La precarietat econòmica és conseqüència directa de la situació del mercat de treball. Des de l'esclat de la crisi el 2008 la taxa d'atur s'ha situat per sobre del 20% de la població activa en molts trimestres. La situació és especialment dramàtica entre els joves, on només un de cada dos tenia feina el 2013 —veure gràfic 3.

Una de les principals causes del dramàtic increment de la taxa d'atur

Gràfic 2

Inactius a l'Estat espanyol. Raons de la inactivitat. 2006-2013 (%)

Font: Enquesta de Població Activa. INE, diversos anys

és la contractació temporal.⁶ Els contractes temporals, de curta durada o de durada determinada afecten a més del 25% dels treballadors de l'Estat espanyol —veure gràfic 4.

En els seus orígens, la contractació temporal tenia com a objectiu dinamitzar l'economia, especialment en aquells països amb mercats de tre-

ball fortament regulats i amb elevats costos d'acomiadament. En aquest context, el contracte de duració determinada s'entén com un període de prova on tant el treballador com l'empresari poden avaluar la idoneïtat del candidat pel lloc de treball. Vist d'aquesta manera, el contracte temporal representa un trampolí —o en anglès «stepping stone»— cap a una feina estable.

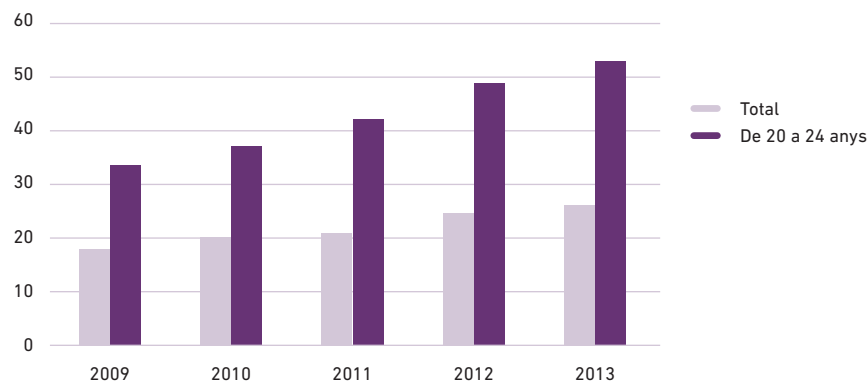
El problema sorgeix quan els empresaris fan un mal ús dels

⁶ BENTOLILA, CAHUC, DOLADO, LE BARBANCHON, *Two-Tier Labor Markets in the Great Recession: France vs. Spain*.

Les escasses oportunitats laborals d'aquest col·lectiu l'aboquen a l'exclusió social, amb uns ingressos per sota del llindar de la pobresa

Gràfic 3

Taxa d'atur a l'Estat espanyol. 2009-2013 (%)

Font: Enquesta de Població Activa. INE, diversos anys

contractes temporals i els fan servir per ajustar les necessitats de personal a les fluctuacions de la demanda. En cas de recessió econòmica, aquest tipus de contractació permet reduir els costos laborals ja que en finalitzar el contracte els treballadors no han de ser indemnitzats. És llavors quan molts treballadors entren en una roda on combinen períodes curts de feina de baixa qualitat i mal pagada amb períodes a l'atur que poden durar molts mesos o fins i tot anys. En aquest context, els contractes temporals deixen de ser un tram-

polí per accedir a millors feines i es converteixen en un carreró sense sortida —o en anglès «*dead end*».

L'ús excessiu i inadequat dels contractes temporals porta a una segmentació o dualització del mercat de treball. És a dir, d'una banda hi ha treballadors amb contractes indefinits protegits per una rígida regulació que fa molt costós el seu acomiadament. De l'altra, hi ha els treballadors temporals que entren i surten de l'atur amb una freqüència irregular segons les necessitats dels empresaris. Diversos estudis

demostran que la manca d'estabilitat laboral associada als contractes temporals és, en part, responsable de la manca d'inversions en capital humà i de l'augment de la desigualtat salarial.⁷ També els contractes temporals se'ls relaciona amb taxes de mobilitat social baixes i amb poca fecunditat.⁸

Una proposta per extingir la dualitat i la segmentació del mercat de treball és la implantació del contracte únic.⁹ És a dir, una forma contractual en què tots els treballadors estan subjectes als mateixos costos d'acomiadament, que creixen de manera progressiva amb l'antiguitat del treballador. El gràfic 5 compara els costos d'acomiadament del sistema actual amb els de la proposta del contracte únic.

Com mostra el gràfic, amb el sistema vigent —barres morades— els treba-

7 AMUEDO-DORANTES, «Work transitions into and out of involuntary employment in a segmented market: Evidence from Spain».

8 EICHHORST, «Fixed-term contracts: Are fixed-term contracts a stepping stone to a permanent job or a dead end?».

9 DD.AA, *Propuesta para la reactivación laboral en España*.

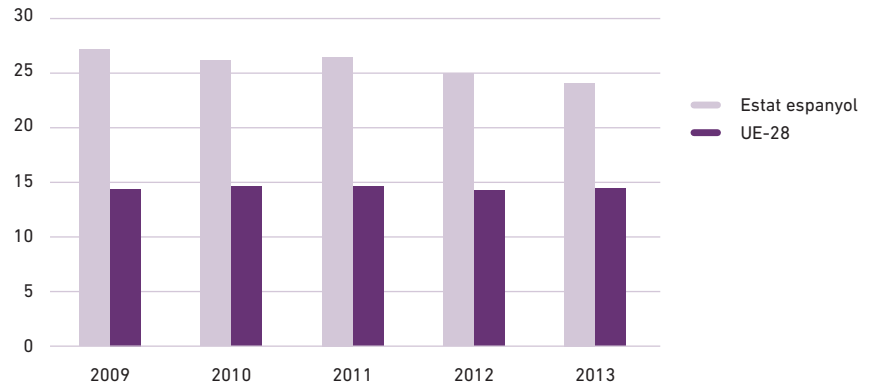
L'increment de treballadors en situació precària fa augmentar la desigualtat de renda. I la desigualtat afecta negativament el benestar i la felicitat de la ciutadania

lladors amb una antiguitat menor a dos anys cobren 7 dies per any treballat si l'acomiadament es produeix abans de la finalització del contracte. En canvi, la resta de treballadors reben una indemnització de 33 dies per any treballat. Aquesta enorme diferència en els costos d'acomiadament representa un obstacle important a l'hora de transformar un contracte temporal —d'una durada màxima de dos anys— a indefinit. La proposta del contracte únic contempla uns costos d'acomiadament que creixen progressivament amb l'antiguitat del treballador —barres violeta en el gràfic 5. D'aquesta manera es redueixen els incentius d'acomiadar treballadors nous sense deixar desprotegits els treballadors més antics, que poden tenir més dificultats per trobar una nova feina per raó de la seva edat i el seu alt grau d'especialització amb les tasques de l'empresa.

La proposta del contracte únic ha rebut crítiques per part dels que la veuen com un abaratiment generalitzat dels costos d'acomiadament. En particular, es critica que la mesura no dóna prou cobertura als treballadors més antics, per

Gràfic 4

Treballadors amb contracte temporal (%)

Font: Labor Force Survey, Eurostat, diversos anys.

qui perdre la feina pot tenir elevats costos tant monetaris com de salut —física i mental. Aquests treballadors acostumen a tenir una edat avançada i uns coneixements molt específics vinculats a la feina que han estat fent durant anys. Per tant, trobar una nova feina pot ser més difícil per aquest segment de la població que sovint té importants càrregues familiars. Tot i això, la forta segmentació del mercat de treball convida a experimentar amb aquesta proposta que aposta per feines estables i de qualitat per a tots els treballadors.

Inversions en educació per contenir la transmissió entre generacions del precariat

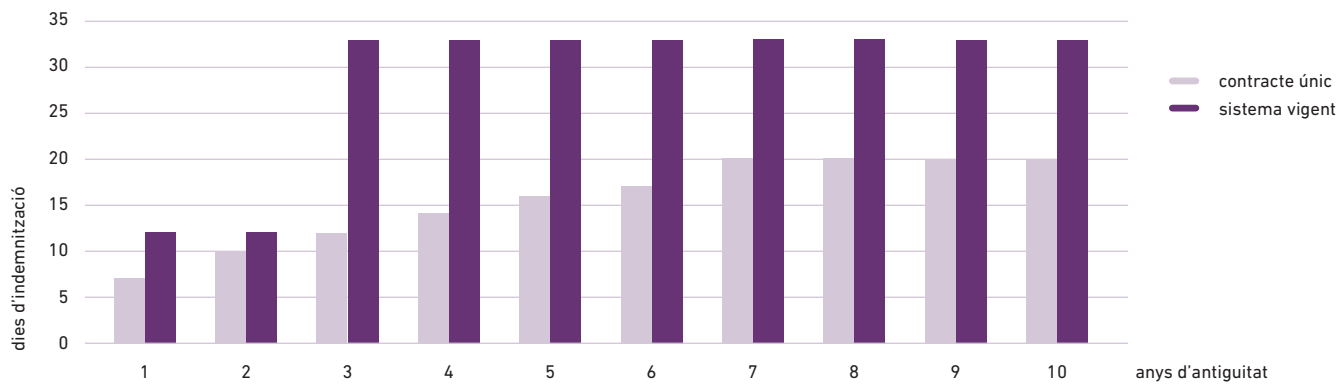
La precarietat és conseqüència de la relació de l'individu amb el mercat laboral i, per tant, afecta directament els que estan en edat de treballar —de 16 a 64 anys. Tot i això, els familiars que en depenen econòmicament també poden patir les conseqüències de la inestabilitat laboral.

Actualment a l'Estat espanyol un 14% dels infants viuen en llars on cap dels membres treballa —veure gràfic

L'ús excessiu i inadequat dels contractes temporals porta a una segmentació o dualització del mercat de treball

Gràfic 5

Indemnitzacions per acomiadament: dies de salari per any d'antiguitat (%)

Font: «El contrato con indemnizaciones crecientes explicado a los niños». A *Nada es gratis*.

6. Són els fills de pares en situació d'atur o inactivitat, el gruix més important del precariat. Un estudi recent calcula que durant els anys 2010 i 2012 la taxa de pobresa infantil era d'entre el 50 i el 70% quan cap dels progenitors treballava.¹⁰ Per tant, els fills del precariat tenen una probabilitat molt elevada de ser víctimes de l'exclusió social.

A més, un nombre important d'investigacions demostra que el nivell

socioeconòmic dels pares és un factor determinant del nivell que assoleixen els fills. Quan la correlació entre el nivell d'estudis o ingressos de pares i fills en edat adulta és forta diem que el grau de mobilitat entre generacions és baix. En aquest cas és molt difícil que els fills arribin a una posició socioeconòmica diferent a la dels seus pares. L'Estat espanyol es caracteritza per un baix grau de mobilitat socioeconòmica entre generacions.¹¹ Per tal de contenir el traspàs del precariat

entre generacions són necessàries bones escoles i importants inversions en educació que compensin les mancances que molts infants troben a casa.

Als EUA una sèrie d'estudis demostren que les diferències cognitives entre nens de diferents orígens ètnics i socioeconòmics existeixen abans de començar l'escolarització, i que entre un terç i la meitat d'aquestes diferències responen a factors familiars.¹² Tot i això, també hi ha

10 CANTÓ i AYALA, *Políticas públicas para reducir la pobreza infantil en España: Análisis de impacto*.

11 OCDE, «A family affair: intergenerational social mobility across OECD countries».

12 FRYER i LEVITT, «The Black-White Test Score Gap Through Third Grade».

l'evidència que una bona escola pot ser clau per millorar el rendiment acadèmic i reduir les diferències inicials entre grups.¹³

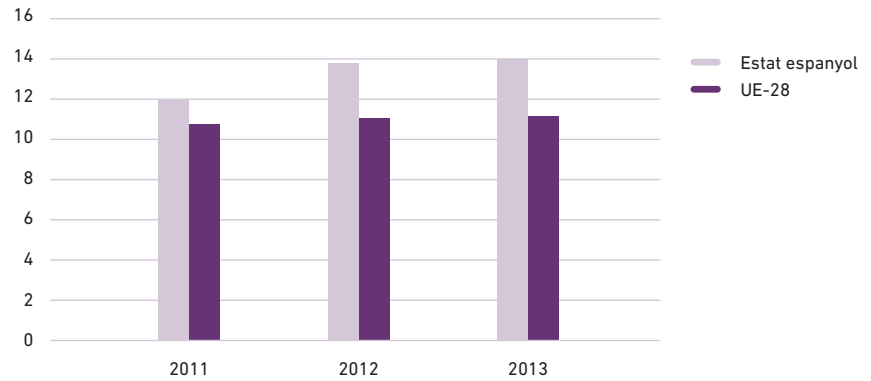
Tot això suggereix que per reduir el risc de la transmissió del precariat entre generacions són necessàries polítiques que garanteixin una educació de qualitat a tots els infants. Donada l'escassetat de recursos públics existent, ens fixarem en polítiques educatives que busquin millorar l'eficiència del sistema educatiu. És a dir, mesures que aconsegueixin els millors resultats fent servir el mínim de recursos possibles.

La literatura classifica en dos grups les polítiques que pretenen millorar l'eficiència de l'educació pública. Les primeres apliquen principis de l'economia de mercat, com la competència. A tall d'exemple, el sistema de punts per escollir centre educatiu — *school choice system*— o els cupons o crèdits per anar a una determinada escola fora de l'àrea de residència — *school vouchers*. Els estudis empírics

13 FRYER, «Injecting Charter School Best Practices into Traditional Public Schools: Evidence From Field Experiments».

Gràfic 6

Nens que viuen en llars on cap membre treballa. 2011-2013 (%)

Font: Enquesta de Població Activa. INE, diversos anys.

que han avaluat els resultats de les polítiques dissenyades per fomentar la competència troben un impacte modest sobre el rendiment acadèmic dels estudiants.¹⁴

El segon tipus de polítiques busquen millorar l'eficiència del sistema educatiu modificant els diferents factors productius — *o inputs*— que conformen la funció de producció d'educació. Tradicionalment s'ha pensat en

14 CARD, DOOLEY i ABIGAIL PAYNE, «School Competition and Efficiency with Publicly Funded Catholic Schools».

factors com la ràtio d'estudiants per professor o la mida de la classe, la despesa per estudiant, o la qualificació i formació del professorat. Però estudis recents mostren que altres factors tenen un impacte més gran sobre l'eficiència del sistema educatiu. Aquests són: a) l'allargament de la jornada escolar o del curs acadèmic; b) els grups reduïts de reforç; c) els incentius al professorat; d) l'avaluació continuada del rendiment dels estudiants; i e) la transmissió de la cultura de l'esforç i la importància de l'educació per al futur.

Per reduir el risc de la transmissió del precariat entre generacions són necessàries polítiques educatives que garanteixin una educació de qualitat a tots els infants

Aquestes cinc mesures educatives menys convencionals —conegudes com «*the five best practices*» integren el programa «No Excuses» que s'ha anat implantant de manera progressiva a diverses escoles dels EUA.¹⁵ Molts estudis demostren que el programa té un impacte positiu sobre els resultats acadèmics, sobretot en matemàtiques i entre els estudiants procedents d'entorns menys afavorits. Donat l'èxit del programa sembla interessant analitzar-ne amb detall els ingredients.¹⁶

En primer lloc, el programa proposa allargar la jornada escolar o el curs acadèmic.¹⁷ Es busca que els estu-

15 Un resum detallat dels continguts del programa es pot trobar a DOBBIE i FRYER, «Are High-Quality Schools Enough to Increase Achievement among the poorer? Evidence from the Harlem Children's Zone».

16 Comentem aquesta experiència no perquè considerem que el model educatiu nord-americà és de referència en termes d'inclusió social, sinó precisament perquè es tracta de pràctiques que han tingut èxit malgrat tenir lloc al si d'un sistema que, sovint, no prioritza l'equitat d'oportunitats.

17 En el cas dels EUA, els estudiants que participen del programa «No Excuses» estan a l'escola un 50% més d'hores que els alumnes que van a una escola pública tradicional —veure DOBBIE i FRYER, «Are High-Quality Schools Enough to Increase Achievement among the poorer? Evidence from the Harlem Children's Zone». A Catalunya durant el curs 2006-2007 es va introduir la sisena hora per equiparar l'horari de l'escola pública amb el de la concertada. Aquesta

diants passin més hores a classe i puguin assolir més coneixements o aprofundir en el contingut de certes matèries. Però el benefici marginal d'una hora addicional d'educació no sempre és positiu i depèn de l'ús que se'n faci. Per exemple, uns professors desmotivats per un excés de càrrega docent o uns alumnes cansats d'una jornada escolar massa llarga poden ser perjudicials i influir negativament sobre els resultats. Tot i això, s'esperaria que la política beneficiés nens d'entorns més desafavorits, ja que el fet d'estar més estona a l'escola els pots dissuadir de certes conductes o activitats que incrementin el risc d'exclusió social i marginalització —vandalisme, consum de drogues, delinqüència...

En segon lloc, es proposa la creació de grups reduïts per treballar amb els alumnes que tenen més dificultats amb determinades matèries. És d'esperar que l'atenció personalitzada incrementi els resultats acadèmics d'aquests alumnes. Tirar endavant aquesta proposta requereix però un esforç important per part del personal acadèmic.

mesura va ser eliminada el 2011.

En tercer lloc, es proposa establir un programa d'incentius per al professorat. En teoria els individus racionals responen als incentius, sobretot si són econòmics. Sota aquesta premissa caldria esperar un increment en l'eficiència del sistema educatiu si el sou o el lloc de treball dels professors depengués de la seva productivitat. Aquesta mesura és, però, difícil d'implementar per dos motius. Primer, és complicat mesurar la qualitat de la feina que fan els mestres, com passa en el cas dels metges, jutges o policies. Segon, molts professors són funcionaris amb places fixes que difícilment perdran. Així doncs, canviar la política de contractació i remuneració del professorat sembla una tasca complicada.

El quart element del programa consisteix a seguir l'evolució acadèmica dels estudiants amb eines com l'avaluació continuada. El seguiment exhaustiu per part dels mestres hauria de permetre detectar les possibles mancances i necessitats dels estudiants. Tot i això, algunes investigacions demostren que rebre notícies de resultats negatius de manera continuada pot desmotivar els

La formació professional pot representar una oportunitat per reprendre els estudis o per aprendre un nou ofici

estudiants. Per tant, caldria pensar quin ús fer de tota la informació obtinguda amb el seguiment continuat del rendiment dels alumnes.

La cinquena mesura popularitza la cultura de l'esforç, la disciplina i la importància de l'educació. L'objectiu és generar expectatives entre els estudiants i convèncer-los que amb treball i rigor poden aconseguir els objectius fixats. Tot i que una actitud positiva cap al treball i l'esforç pot fer augmentar els rendiments acadèmics, la formació d'unes expectatives massa ambicioses podria fer aparèixer un sentiment de frustració si no s'acaben complint.

Tot i que les mesures que es proposen puguin semblar una mica rígides o paternalistes hi ha força evidència que milloren els resultats acadèmics de l'alumnat més desafavorit i que redueixen les diferències entre estudiants de diversos orígens ètnics i socioeconòmics. Per tant, reformes com l'extensió de la jornada escolar, la creació de grups reduïts o el seguiment exhaustiu del rendiment acadèmic podrien ajudar a aturar la transmissió del precariat entre generacions.

L'enfortiment de la formació professional: cap a un sistema de formació dual

La manca de formació és un problema important per al precariat. Molts dels que avui es troben en una situació econòmica precària van abandonar els estudis atrets per les oportunitats laborals que ofería el sector de la construcció durant la dècada passada. Actualment, amb un sector de la construcció enfonsat, aquests treballadors tenen greus problemes per trobar una nova feina. La formació professional pot representar una oportunitat per reprendre els estudis o per aprendre un nou ofici.

A l'Estat espanyol hi ha una falta important de treballadors amb un nivell de formació mitjà —formació professional. Segons dades de l'Eurostat pel 2014 de la població entre 15 i 64 anys només el 23,95% té aquest nivell d'estudis. Aquesta xifra és del 46,71% per la mitjana de països de la UE-28. En canvi, el percentatge de població amb un nivell de qualificació baix —sense títol de batxillerat— és elevat, del 44%, i està molt per sobre de la mitjana europea, del 27%. El percentatge de població amb títol

universitari també és alt, del 31,86%, per sobre del 28,21% dels països de la UE-28.

Una bona formació professional hauria de proporcionar coneixements tècnics i facilitar l'aprenentatge d'oficis per satisfer les demandes canviants del mercat de treball. S'estima que entre el 2010 i el 2020 prop de dos terços dels nous llocs de treball seran de «tècnics i professionals de nivell», que és la categoria professional més vinculada a la formació professional.¹⁸ Per tant, la manca de treballadors amb aquests coneixements pot suposar un problema pel creixement del país i el desenvolupament del mercat de treball. Així doncs és necessari reformar el model de formació professional per fomentar-ne la participació. La formació professional basada en el «model germànic» —que ja funciona a països com Alemanya, Àustria, Suïssa o Dinamarca— està donant bons resultats. Aquest és un sistema dual que es coneix com d'«aprenentatge-basat-en-treball» i combina la formació a l'escola i a l'empresa.

¹⁸ CEDEFOP, «Future skills supply and demand in Europe: Forecast 2012».

Una bona formació professional hauria de proporcionar coneixements tècnics i facilitar l'aprenentatge d'oficis per satisfer les demandes canviants del mercat de treball

Té tres avantatges fonamentals en relació al sistema existent.¹⁹ En primer lloc, facilita la transició de l'escola al mercat de treball, ja que els estudiants estan molt vinculats al món laboral. En segon lloc, representa una experiència professional genèrica —per a molts estudiants es tracta de la primera feina—, i específica —permet als estudiants millorar el coneixement de les seves habilitats abans de la graduació. Per últim, aquest model suposa una major implicació de les empreses en el sistema educatiu, fet que permet conèixer millor les necessitats de la demanda de treball.

El sistema de formació professional d'«aprenentatge-basat-en-treball» prioritza la formació dels estudiants i per tant és molt important supervisar les condicions laborals dels participants. En moltes ocasions, els actuals convenis de pràctiques o contractes formatius són una forma de contractació que serveix per abaratir els costos de contractació que no tenen en compte les neces-

sitats formatives dels treballadors. La reforma del sistema de formació professional passa sobretot per garantir la qualitat dels contractes i supervisar la formació que reben els estudiants tant en els centres educatius com en les empreses.

Conclusions

En aquest article es defineix el precariat com aquell conjunt d'individus amb una relació fràgil amb el mercat de treball: feines de curta durada i mal remunerades, o llargs períodes de temps a l'atur o fora del mercat de treball. La greu crisi econòmica ha fet augmentar la mida del precariat i ha dificultat les opcions de sortir-ne. Un dels aspectes més negatius del precariat és que aquesta condició socioeconòmica es transmeti de pares a fills.

L'article presenta tres polítiques públiques que afecten el mercat de treball i el sistema educatiu amb l'objectiu de millorar les oportunitats del precariat i els seus fills. En primer lloc, es proposa eliminar la segmentació del mercat de treball amb la implantació d'un contracte amb un sistema de costos d'acomiadament

comú per a tots els treballadors. En segon lloc, es discuteixen un conjunt de polítiques educatives que podrien millorar els resultats acadèmics i les oportunitats dels infants procedents d'entorns socioeconòmics desfavorits. Per últim, es planteja una reforma del sistema educatiu de grau mitjà que permeti formar treballadors per cobrir les necessitats canviants del mercat de treball. ■

¹⁹ FELGUEROSO i JIMÉNEZ-MARTÍN, «Formación Profesional: no debemos tropezar dos veces en la misma piedra».

■ Bibliografía

AMUEDO-DORANTES, Catalina. «Work transitions into and out of involuntary employment in a segmented market: Evidence from Spain». A *Industrial Labor Relations Review*, vol. 53(2): 309-325, 2000.

BENTOLILA, Samuel, CAHUC, Pierre, DOLADO, Juan J., LE BARBANCHON, Thomas. *Two-Tier Labor Markets in the Great Recession: France vs. Spain*. IZA Working Paper núm. 5340, 2010.

BLOOM, David E. CANNING, David. i SEVILLA, Jaypee. «The Effect of Health on Economic Growth: A Production Function Approach». A *World Development*, vol. 32 (1): 1-13, 2004.

CANTÓ, Olga i AYALA, Luís. *Políticas públicas para reducir la pobreza infantil en España: Análisis de impacto*. UNICEF, 2014.

CARD, David, DOOLEY, Martin i PAYNE Abigail. «School Competition and Efficiency with Publicly Funded Catholic Schools». A *American Economic Journal: Applied Economics*, vol. 2(4): 150-76, 2010.

CEDEFOP. «Future skills supply and demand in Europe: Forecast 2012». Research Paper núm. 26. Luxemburg: Publications Office of the European Union, 2012.

DD.AA. *Propuesta para la reactivación laboral en España* [en línia]. Madrid: Fedea. Disponible a: <www.crisis09.es>.

DOBBIE, Will i FRYER, Roland. «Are High-Quality Schools Enough to Increase Achievement among the Poor? Evidence from the Harlem Children's Zone». A *American Economic Journal: Applied Economics*, vol. 3(3): 158-87, 2011.

EICHHORST, Werner. «Fixed-term contracts: Are fixed-term contracts a stepping stone to a permanent job or a dead end?». IZA World of Labor núm. 45, 2014.

ENAMORADO, Ted, LÓPEZ-CALVA, Luis-Felipe., RODRÍGUEZ-CASTELÁN, Carlos i WINKLER, Hermán. *Income Inequality and Violent Crime: Evidence from Mexico's Drug War*. World Bank Policy Research Working Paper núm. 6935, 2014.

FARRÉ, Lúdia, FASANI, Francesco i MULLER, Hannes. *Feeling Useless: The effect of unemployment on mental health during the Great Recession*. IZA Working Paper núm. 9235, 2015.

FELGUEROSO, Florentino i JIMÉNEZ-MARTÍN, Sergi. «Formación Profesional: no debemos tropezar dos veces en la misma piedra». A *La Ley de Economía Sostenible y las reformas estructurales*. Madrid: Fedea, 2010.

FERRER-I-CARBONELL, Ada i RAMOS, Xavier. «Inequality and Happiness». A *Journal of Economic Surveys*, vol. 28 (5): 1016-1027, 2014.

FRYER, Roland G. i LEVITT, Steven D. «The Black-White Test Score Gap Through Third Grade». A *American Law and Economic Review*, Oxford University Press, vol. 8(2): 249-281, 2006.

FRYER, Roland G. «Injecting Charter School Best Practices into Traditional Public Schools: Evidence From Field Experiments». A *Quarterly Journal of Economics*, vol. 129 (3): 1355-1047, 2014.

OCDE. «A family affair: intergenerational social mobility across OECD countries». A *Economic Policy Reforms. Going for Growth*, part II, capítol 5, 2010.